

Domáce násilie voči dospeljej osobe

Domáce násilie

- zahŕňa všetky činy telesného, sexuálneho, psychického, sociálneho alebo ekonomického násilia, ktoré pácha osoba, ktorá je alebo bola blízkou osobou obete.
- Násilie môže smerovať od ktoréhokoľvek člena rodiny ku ktorémukoľvek inému členovi rodiny. Môže ho páchať muž na žene, žena na mužovi, rodič na dieťati aj dieťa na rodičovi. Najčastejšie sa ho dopúšťajú muži na ženách a rodičia na deťoch (v 90% prípadov sú obeťami ženy a deti, v 90% je páchatelom muž – manžel, partner, bývalý partner).
- Jeho špecifickosťou je, že sa vyskytuje v cykloch a pretrváva dlhodobo. 69,9% trestných činov, ktorých obeťou bola žena, sa spáchalo v domácnosti.

Partnerské násilie

- **Násilie v intímnych vzťahoch alebo partnerské násilie** zahŕňa všetky činy telesného násilia, sexuálneho násilia, duševného násilia a ekonomického násilia, ktoré sa vyskytujú medzi súčasnými manželmi alebo bývalými manželmi alebo partnermi, bez ohľadu na to, či páchatel' má, alebo v minulosti mal s obeťou spoločnú domácnosť.

Rodovo podmienené násilie

- sú všetky činy násilia, ktoré je namierené voči určitej osobe z dôvodu jej pohlavia, rodu, rodovej identity alebo rodového vyjadrenia alebo ktoré neprimerane postihuje osoby určitého pohlavia.
- Rodovo podmienené násilie je porušenie ľudských práv a porušenie zákazu diskriminácie a zásady rovného zaobchádzania.
- **Od iných foriem násilia sa odlišuje tým, že pohlavie obete nie je náhodné;** ženy sa stávajú obeťami domáceho násilia následkom nerovných mocenských vzťahov založených na rozdieloch medzi ženami a mužmi v sociálnom a spoločenskom postavení, tak vo verejnej, ako aj v súkromnej oblasti.

Definícia OSN v Deklarácii o odstránení všetkých foriem násilia páchaného na ženách (1993)

Pod pojmom násilie páchané na ženách sa chápe: akýkoľvek čin násilia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bolo fyzické, sexuálne alebo psychické poškodenie trpiacej ženy, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek odňatia slobody, či už vo verejnom alebo súkromnom živote.

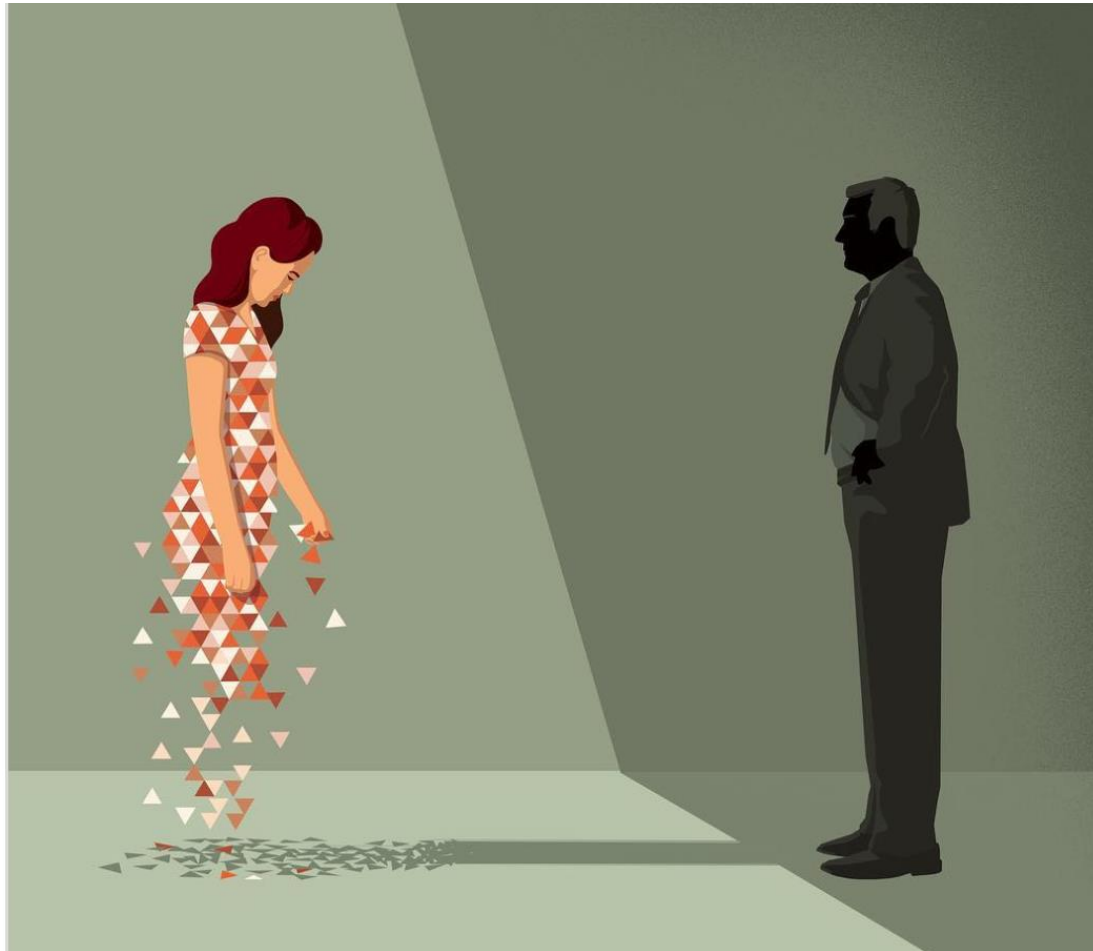
Deklarácia definuje násilie páchané na ženách ako demonštráciu historicky asymetricky rozdelenej moci medzi mužmi a ženami, ktorá viedla k nadvláde mužov nad ženami a k diskriminácii žien a ktorá bránila ženám naplno rozvíjať svoje schopnosti, uznávajúc tiež, že násilie na ženách je jedným z rozhodujúcich spoločenských mechanizmov, pomocou ktorého sú ženy zatláčané do podriadenej pozície oproti mužom (tento typ násilia je hlboko zakorenený v sociálnej a kultúrnej štruktúre, normách a hodnotách, ktorými sa riadi spoločnosť).

- **Páchateľom domáceho násilia je spravidla osoba v mocenskom postavení a obeťou osoba závislá na páchatelovi.**
- Toto postavenie je konštantné a nemenné, na rozdiel od bežných partnerských hádok a konfliktov obeť nikdy „nemá vo vzťahu navrch“.

Obetou domáceho násilia

- sa môže stať ktokoľvek, avšak existujú určité rizikové faktory, ktoré zvyšujú riziko a robia obeť mimoriadne zraniteľnou, ako je:
- pohlavie obete – ženy sú spravidla fyzicky slabšie, tehotenstvo a spoločné deti zvyšuje mieru závislosti na páchatelovi;
- závislosť od páchatela – žena v domácnosti, dieťa, starší rodič alebo zdravotne postihnutý člen alebo členka rodiny;
- viacnásobné znevýhodnenie ako je etnicita, cudzinecký pôvod alebo imigrantský status.

Domáce násilie

Formy násilia

Môžu byť rôzne a často sa vyskytujú viaceré súčasne. Najčastejšími sú:

- **fyzické alebo telesné násilie**, ku ktorému patria všetky možné formy násilného zaobchádzania alebo týrania – kopanie, bitie, ťahanie za vlasy, pálenie cigaretami a iné fyzické ubližovanie,
- **psychické alebo duševné násilie**, ktoré sa najčastejšie prejavuje citovým a slovným týraním,
- **sexualizované násilie** zahŕňa všetky sexuálne činy, ktoré sú niekým – zneužívateľom – na obeti násilne vynútené, napr. znásilnenie, sexuálne zneužívanie, nútenie sledovať pornografiu a pod.,
- **ekonomické násilie** znamená zneužívanie moci nad obeťou pri disponovaní s finančnými prostriedkami. Patrí sem napríklad situácia, keď osoba disponuje peňažnými prostriedkami, a obmedzuje inej osobe prístup k peniazom alebo zakazuje chodiť do práce,
- **sociálne násilie**, ide o také správanie muža voči žene, ktoré má za cieľ izolovať ženu – uzamknutie v byte, zablokovanie telefónu (Rác, 2011, s. 25-26).

Znaky podľa ktorých možno domáce násilie identifikovať

- **Blízke vzťahy rodinného či intímneho charakteru.** Násilie sa odohráva medzi osobami, ktoré sú v úzkom vzťahu: rodinnom, príbuzenskom alebo intímnom.
- **Spoločné bývanie a vzájomná prepojenosť.** Obeť aj páchateľ spolu bývajú v jednom dome alebo byte, ktorý spolu vlastnia, majú spoločného nájomné a sú sociálne a ekonomicky veľmi prepojení.
- **Skrytosť.** Väčšinou sa domáce násilie odohráva za zatvorenými dverami, v uzatvorenom prostredí, bez ďalších svedkov.

Znaky podľa ktorých možno domáce násilie identifikovať

- **Asymetria vo vzťahu, uplatňovanie moci a kontroly.** Postavenie obete a páchatel'a je nerovné. Prejavuje sa väčšou mocou agresora a bezmocnosťou obete.
- **Obeť je pod silným psychickým tlakom.** Často jej chýba dôvera, je oslabená. Dlhodobo jej je podsúvané že za všetko môže. Obviňuje samu seba.
- **Opakujúce sa útoky.** Nejde o jednorazové incidenty. Skôr ide o nepretržitý kolobeh, prerušený fázami usmernenia a pokoja. Znižuje sa jej dôvera v pomoc zvonka.

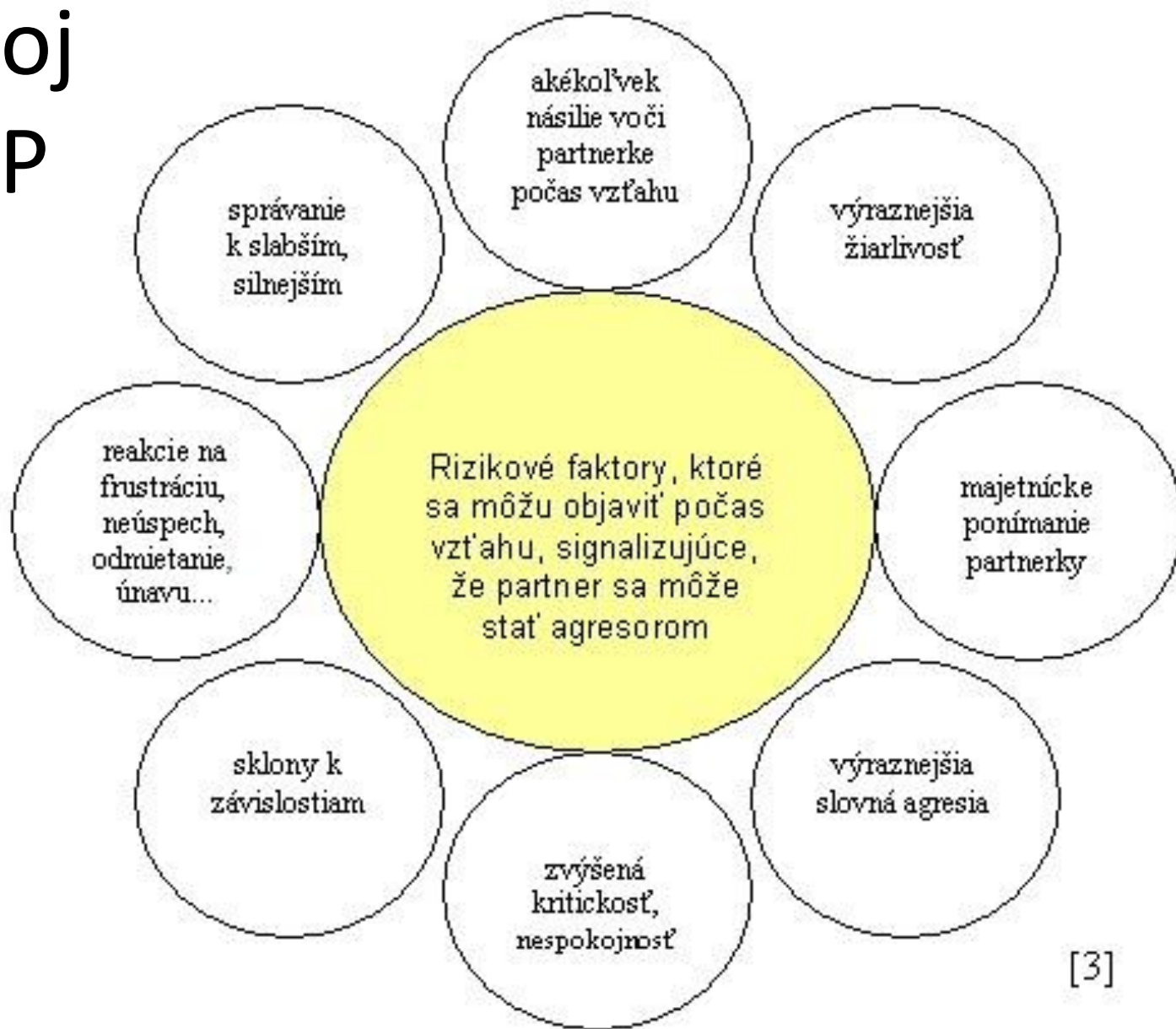
Znaky podľa ktorých možno domáce násilie identifikovať

- **Dlhodobé trvanie.** Trvá niekoľko rokov. Podľa reprezentatívneho výskumu priemerná dĺžka násilného vzťahu na Slovensku trvá v priemere 13,7 roka.
- **Stupňujúca agresia.** Domáce násilie začína opakujúcimi sa útokmi. U páchatel'ov sa stupňuje kriminalizácia a u obetí traumatizácia.
- **Pokračovanie násilia aj po rozchode.** Výskumy ukazujú, že domáce násilie má tendenciu trvať aj po rozvode, zvlášť, keď zostávajú bývať v spoločnej domácnosti alebo majú spoločné deti. Práve v takomto období násilie často eskaluje (Mátel, 2012).

Kruh násilia a jeho fázy

- **Prvá fáza** je narastanie napätia a to sa začína drobnými incidentmi slovného, emocionálneho, či fyzického násilia. Postupne stúpa jeho intenzita a frekvencia.
- **Druhá fáza** je výbuchu. Vyvrcholenie napätia v podobe útoku. Trvá obvykle niekoľko minút, maximálne niekoľko dní.
- **Tretia fáza** je popieranie. Zneužívateľ sa snaží obeť presvedčiť o tom, že útok sa odohral inak ako si ho ona pamätá.
- **Posledná fáza** je fáza medových týždňov. Najpokojnejšia fáza. Zneužívateľ sa cíti previnilo, ospravedlňuje svoje konanie, je pozorný. Avšak postupne prerastá do fázy narastania napätia (Rác, 2011, s. 24-25).

Zdroj PPP

Faktory, ktoré zvyšujú riziko násilia voči ženám

Individuálne faktory	Faktory vzťahu	Faktory komunity	Spoločenské faktory
Mladý vek	Konflikty	Chudoba	Normy podporujúce násilie
Nadmerné pitie	Mužská labilita	Malý kapitál	Spoločenské normy
Porucha osobnosti	Manželská labilita	Slabé postihy komunity	Tradičné genderové normy

Násilie na ženách v partnerských vzťahoch (Aliancia žien)

- Násilie na ženách je závažným sociálnym problémom, ktorý ohrozuje bezpečnosť, telesnú a duševnú integritu žien.
- V súvislosti s násilím panuje veľa nesprávnych, ale pevne zakorenených predstáv, napr. že násilie je dôsledkom alkoholu, chudoby, nezamestnanosti, vyskytuje sa len v istých sociálnych vrstvách, že je to duševná choroba.
- Ešte aj dnes je rozšírená domnienka, že ženy provokujú, tolerujú, alebo dokonca potrebujú istú dávku násilia.
- Takéto mýty, ktoré legitimizujú určitú mieru násilia, formujú postoje spoločnosti, ale aj profesionálnych pracovníkov a pracovníčok, ktorí a ktoré sa stretávajú s týranými ženami.
- Skutočnou príčinou násilia je nerovnocenné postavenie žien voči mužom v spoločnosti, v rodine, pretrvávajúce rodových stereotypov a tradičných patriarchálnych vzorov správania.
- Násilie páchané na ženách veľmi úzko súvisí s históriou inštitúcie manželstva a rodiny, s nerovnocenným postavením ženy, so zákonmi, kultúrnymi a náboženskými normami, ktoré tento stav regulovali a udržiavali, resp. udržiavajú.

Mýty o domácom násilí verzus realita

- **Domáce násilie sa vyskytuje iba v sociálne slabších vrstvách.**
Pravda: Domáce násilie sa týka všetkých ľudí bez ohľadu na ich sociálne postavenie, vzdelanie, rasu a náboženstvo.
- **Príčinou domáceho násilia je alkoholizmus partnera.**
Pravda: Alkoholizmus nie je príčina a ani ospravedlnenie domáceho násilia.
- **Situácia nemôže byť tak vážna, inak by násilnú osobu jej partner opustil.** Pravda: Násilné osoby sa svojim partnerom vyhrážajú, že v prípade odchodu ublížia ich deťom alebo im. Zostávajú teda zo strachu, ale nikdy nie preto, že by s násilnou osobou súhlasili.
- **Domáce násilie je chybou ohrozenej osoby, vinu nemožno zvaľovať iba na stranu osoby násilnej.**
Pravda: Provokácia, ak už skutočná, alebo vymyslená, opakované násilie neospravedlňuje. Za násilné správanie je vždy plne zodpovedná iba násilná osoba.

Mýty o domácom násilí verzus realita

- **Ohrozenú osobu i násilnú osobu možno na prvý pohľad rozoznať.**
Pravda: Násilie je veľmi dobre ukryté za múrmi domova. Násilná osoba sa často svojmu okoliu javí ako osoba sympatická. Ohrozená osoba sa za svoju situáciu hanbí, preto sa s ňou väčšinou odmieta komukoľvek zveriť.
- **Domáce násilie je okrajová záležitosť, ktorá sa vyskytuje len zriedka.** Pravda: Jedná sa o veľmi častý negatívny jav. Štatistiky uvádzajú, že domáce násilie zažilo 38% žien.
- **Rodinná terapia môže problémy vyriešiť.**
Pravda: Terapia môže vyriešiť partnerské problémy. Násilie však znamená problém vychádzajúci zo strany agresora a k zmene môže dôjsť iba vtedy, keď násilná osoba prevezme za svoje správanie plnú zodpovednosť.

Mýty o domácom násilí verzus realita

- **Domáce násilie je súkromná záležitosť.**
Pravda: Domáce násilie je kriminálna, nie súkromná záležitosť a musí byť postihované.
- **Domáce násilie sú skôr hádky, tzv. „talianske manželstvo“.**
Pravda: Je nutné odlíšiť hádku – kedy stoja proti sebe dvaja jedinci v rovnakej pozícii a domáce násilie – kde na jednej strane stojí vystrašená ohrozená osoba a proti nej osoba násilná.
- **Ohrozené osoby domácim násilím majú toto násilie vo vzťahu rady.** Pravda: Jedná sa o druhý najčastejší mýtus. Pravdou je, že nikto netúži po spolužití, ktoré je stále sprevádzané bitím, ponižovaním a psychickým terorom.

Podporné stratégie pre ženy postihnuté násilím

- Intervencia nemusí nevyhnutne znamenať rozvod alebo rozchod: Oveľa dôležitejšie je spoznať a pomenovať problémy a potom zvažovať, aké sú možnosti zmeny. Na prvom mieste stojí vždy ochrana a bezpečnosť ženy postihnutej násilím a jej detí.
- **Praktická podpora**
- **Poradenská podpora**

Významnou oporou je zostavenie krízového plánu

- Napíšte si zoznam telefónnych čísel priateľov a priateľiek, príbuzných, polície, advokátky, ženskej organizácie poskytujúcej pomoc, lekárky, sociálnej pracovníčky atď. a noste ho stále pri sebe, aj keď ho máte uložený v mobile.
- Zabezpečte si prístup k telefónu alebo mobilný telefón.
- Požiadajte susedov, aby privolali políciu, ak začujú z bytu krik alebo hluk.
- Pripravte si finančnú rezervu pre prípad núdze: na taxík, MHD, na prenocovanie v hoteli a pod.
- Zabezpečte si náhradné kľúče od bytu a od auta.
- Zabaľte a ukryte pohotovostný kufor, ktorý obsahuje: peňažnú rezervu, vkladné knižky, osobné dokumenty svoje i detí, nevyhnutné lieky a šatstvo.
- Naplánujte možnosť núdzového ubytovania (u príbuzných, známych, susedov, v niektorom zo zariadení sociálnych služieb).
- Krízový plán preberte s dôveryhodnými ľuďmi.

Ak ste sa rozhodli násilie zastaviť, mohli by vám pomôcť nasledujúce odporúčania

- Pokúste sa násilie zastaviť hneď na začiatku, kým ešte máte dosť síl.
- Ak sa Vám nepodarí zastaviť násilie vlastnými silami, vyhľadajte okamžite pomoc odborníkov - právnika, lekára, polície, krízového centra alebo organizácií na pomoc obetiam!
- V prípade akútneho nebezpečia volajte ihneď políciu (112).
- Ak ste napadnutá počas volania na políciu, nezaveste a kričte! Po príchode policajtov choďte s nimi do inej miestnosti, aby ste mohli hovoriť bez prerušovania.
- Po útoku neupratujte ihneď - dôkazy (rozbité sklo, vytrhané vlasy, roztrhané oblečenie ...) , ak je to len trochu možné pozbierajte do igelitového sáčku a dajte ho polícií ako dôkazový materiál. Rovnako ak máte možnosť vyfotografovať miesto činu, urobte tak a fotografie dajte vyvolať aj s dátumom. Zistite si mená a čísla policajtov, ktorí za vami prišli a ktorí udalosť vyšetrovali.
- Ak máte nejaké zdravotné alebo psychické problémy alebo ak ste zranená (aj keď ide "iba" o modrinu), vyhľadajte okamžite lekársku pomoc. Lekára informujte a vyžiadajte si zápis do vašej zdravotnej karty alebo si nechajte vystaviť lekársku správu.

- Lekárske záznamy vám môžu neskôr pomôcť pri rozvode, pri súdnom zverení detí do vašej starostlivosti alebo pri trestnom stíhaní násilného partnera.
- Povedzte o svojej situácii ďalším ľuďom - nejakej priateľke alebo niekomu z rodiny, komu dôverujete. Poproste ich o podporu.
- Ak sa rozhodnete odísť, premyslite si dopredu bezpečnostný plán, aby ste neohrozila seba alebo svoje deti. Ak je to možné, neodchádzajte bez detí, mohlo by byť ťažké získať ich naspäť. Máte právo deti so sebou zobrať, nejde o únos.
- Nepopierajte násilie pred deťmi, povedzte im pravdu tak, aby jej porozumeli.
- Poučte svoje deti a určite im bezpečné miesto v byte / izbu /, ktorá sa dá zamknúť, alebo v susednom dome, kde môžu vyhľadať pomoc. Poučte ich, že ich úlohou je ostať v bezpečí a nie Vás chrániť.
- Pokiaľ je to možné, dohodnite si dopredu bezpečné miesto, na ktorom môžete v prípade úteku nejaký čas zostať (rodičia, príbuzní, známi alebo azylový dom).
- Naplánujte si najbezpečnejšiu dobu na útek.
- Noste so sebou čísla známych, príbuzných alebo azylových domov, na ktoré sa môžete obrátiť so žiadosťou o pomoc (dajte si ale pozor, aby tieto čísla nenašiel Váš partner).
- Nachystajte si základné veci, ktoré budete pri úteku potrebovať. U niekoho, komu veríte alebo v práci si odložte náhradné kľúče, lieky, lekárske záznamy, dôležité dokumenty, príp. nejaké oblečenie.

Zoznam vecí, ktoré by si obeť v prípade, že sa rozhodli odísť, mali zobrať so sebou:

- občiansky preukaz/pas
- peniaze/kreditné karty
- kartičku poistenca
- rodný list
- sobášny list
- dôležité dokumenty napr. nájomnú zmluvu
- vysvedčenia/ výučný list
- kľúče od bytu a od auta
- **Pre deti:**
- doklady
- rodný list
- kartičku poistenca
- obľúbenú hračku
- veci do školy (zošity, žiacku knižku a pod.)
- očkovací preukaz

Sekundárna viktimizácia

- je situácia, keď sa obeť násilia stáva opakovane obeťou násilia v dôsledku necitlivého konania, neadekvátneho prístupu alebo nekonania každej osoby v rámci pomoci obetiam násilia. Sekundárna viktimizácia môže nastať aj v dôsledku necitlivej medializácie prípadov takéhoto násilia.

Prevencia

- Základným cieľom prevencie je predchádzať, obmedziť a minimalizovať prezentovaný problém, poruchy alebo javy. Pri prevencii sa vychádza zo štandardných postupov ustanovených na základe medzinárodných dohovorov, najmä Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

Primárna prevencia

- je činnosť zameraná predchádzanie alebo zabránenie vzniku násilia alebo k jeho tolerancii ešte pred tým, ako sa problém objaví, resp. vznikne. Ide hlavne o motivovanie osoby k preferovaniu hodnôt postojov a princípov nenásilného správania, úcty k človeku a uznávania rovnosti mužov a žien. Primárna prevencia je často zahrnutá do programov školskej, zdravotnej sociálnej sféry. K tomu patrí napríklad rodovo citlivá pedagogika smerujúca k výchove k rovnosti mužov a žien, práca s deťmi a mládežou na tému násilie, kritické články v novinách na túto tému, konfrontácia mýtov s faktami, strategické materiály a rozhodnutia, zmeny zákonov a pod.

Sekundárna prevencia

- prispieva k včasnému rozpoznaníu a zastaveníu násilia a zameriava sa na identifikovanie problémov jednotlivcov alebo skupín a konkrétnu pomoc obetiam. Sekundárna prevencia je určená priamo ohrozeným osobám alebo rizikovým skupinám obyvateľstva, pričom vytvára priestor pre cielené aktivity v sociálnej oblasti, zdravotníctve, školstve, psychológíe a orgánov činných v trestnom konaní. Sekundárna prevencia ma zabrániť aj vzniku alebo prehĺbovaniu ďalších problémov, prameniach z násilia, ako porúch sociálneho a psychického vývinu či zdravotných problémov. Napríklad rýchly zásah polície s primeranými následkami pre páchatel'a by v zásade mal zabrániť páchaniu násilia.

Terciárna prevencia

- je pokus zabrániť opakovaniu násilia alebo mierniť následky násilia, ktoré bolo spáchané. Zároveň má predchádzať zhoršovaniu stavu už vzniknutého a zabrániť jeho recidíve. Ide o prevenciu v rámci ohraničenia dôsledkov, príčin a prejavov násilia. Terciárna prevencia nastupuje po zlyhaní primárnej a sekundárnej prevencie a cieľovou skupinou sú ľudia s jasne pomenovanými problémami, ktorý okrem toho, že ohrozujú seba, ohrozujú aj svoje okolie. Cieľom terciárnej prevencie je hlavne resocializácia a integrácia jednotlivca. Terciárna prevencia býva spravidla realizovaná zdravotníckymi, sociálnymi alebo školskými inštitúciami hlavne formou sociálno-intervenčných programov s páchatelmi násilia.

Stalking

- je termín označujúci patologické správanie jednotlivca, ktoré sa prejavuje abnormálnym záujmom o nejakú inú osobu, spojeným s jej prenasledovaním a obťažovaním.
- Prenasledovaná osoba je často verejne známa, alebo prenasledovateľovi osobne blízka.
- Na označenie takto sa správajúceho jednotlivca sa používa termín prevzatý z angličtiny: *stalker*.

Stalking

sa prejavuje:

- opakovaným fyzickým prenasledovaním,
- nechcenými kontaktmi (listy, sms...),
- dlhodobým sledovaním aktivít dotýčnej osoby a zbieraním informácií o nej,
- prípadne nemiestnym oslovovaním jej príbuzných, priateľov a podobne. Takýto záujem cieľovú osobu obťažuje, narúša jej súkromie a môže vzbudzovať strach. V niektorých krajinách je takéto konanie trestné (napr. v Českej republike). Na Slovensku je legislatíva zatiaľ benevolentnejšia: musí dôjsť k vyhrážaniu, aby sa mohlo začať trestné stíhanie.

- Stalkeri pochádzajú zo všetkých spoločenských vrstiev a všetkých vekových kategórií. Až 80 % všetkých stalkerov tvoria muži, väčšina má do 40 rokov. Nemajú problém zanechať zamestnanie, alebo oň dobrovoľne prichádzajú z dôvodu vynakladania všetkého svojho času na sledovanie osoby. Obeťou sa môže stať ktokoľvek, najčastejšie sú to však ženy.

- Bezplatná NON-STOP linka: [0800 212 212](tel:0800212212)

Literatúra k téme

- Rác, I. 2011. Sociálna patológia a prevencia sociálno-patologických javov. Nitra: [FSVaZ - Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF v Nitre](#), 2011. ISBN 978-80-8094-913-6.
- <http://www.idtbrno.cz/myty-o-domacim-nasili-versus-realita>
- MÁTEL, A., Sociálna patológia a intervencia sociálnej práce, Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, 2011. s.180, 193, 194, 195, 196, ISBN 978 – 80 – 8132 – 018 – 7
- MÁTEL, A. a kol., Aplikovaná sociálna patológia v sociálnej práci, Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava, 2011. s. 222,223, 226, 227, 228 ISBN 978 – 80 – 8132 – 009 – 5
- Ševčík, D., Špatenková, N. a kol., Domáci násilí , Kontext, dynamiky a intervence, Praha: Portál, 2011. s. 52, 53, 54, 55. ISBN 978 – 80 – 7367 – 690 – 2
- ŠPATENKOVÁ, N. a kol., Krízová intervence pro prax, Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. S. 131,132, 133, 134 ISBN 80 – 247 – 0586 – 9

Ďakujem za pozornosť